

**'אורות' הרב קוק- שיעור 2, דפי עזר למורה
מרצה- ד"ר חזות גבריאל**

'אוצרות הרוח של העם היהודי'

תנועה להעמקת הלימוד במקורות הנצח היהודיים :
תנ"ך, משנה ותלמוד, אגדות חז"ל, ומחשבת ישראל.

1. ארץ ישראל נידונה לראשונה באורות כדבר מרוכז ולא כדבר מובלע

2. בראש הדין זה גם חידוש

3. הקב"ה חשק באבות ובניהם. בברית שנכרתה הובטחו שני דברים, זרע, כי האמהות היו עקרות ואת ארץ כנען לזרעם אחריהם.

4. הארץ היא העיקר כי אין טעם לזרע בלי ארץ. על התורה לא נכרתה ברית וזה אומר שארץ ישראל קודמת לתורה. גם בכוזרי פסקה יא פרק א אותו רעיון. התורה מוזכרת בסוף הרשימה הכרונולוגית. כי התורה היא התוכן וארץ ישראל היא הכלי. ומזכירים קודם את הכלי. הכלי הנכון הוא **עם ישראל בארצו**. רק כך הם יכולים להוות כלי לקבלת התורה.

5. שאלו את הרב דרוקמן האם עם ישראל הוא כלי או מטרה? הוא השיב שזה כלי שאי אפשר בלעדיו ולכן הוא גם מטרה. אם זה רק כלי אזי הוא ניתן להחלפה ואם הוא לא ניתן להחלפה אותו הוא לכך שזה בעצמו מטרה.

6. כמו כל תוכן עליון הכרתו דרך השלילה קודמת לדרך החיוב. לכן בתחיל במה ארץ היא לא. צריך תחילה לסלק הסברות מפריעות להבנה.

7. כך הוא לגבי האלוקות. לפי הרמב"ם דרך התארים השליליים אנו מתקרבים יותר להבנה החיובית שהיא עליונה יותר. כך הוא לגבי השבת. אין הגדרה למהי שבת טואלא למהי לא שבת. ככל שנדע יותר מהיא לא שבת נתקרב יותר להבין מהי שבת.

8. אם הרב קוק שולל הגדרה מסוג זה אות הוא לכך שהיה מי שכן הגדיר זאת כך. הרש"ר הירש. כנגד הגדרתו יוצא הרב קוק בהגדרה משלו המביעה את היחס לארץ ישראל.

9. לדברי הרב הירש ארץ ישראל אינה מהותית לקיומו של העם היהודי. לא חסר דבר בגלות. הרקע הוא הסטורי, האנסימפציה, החופש והשוויוניות שקיבלו היהודים. על רקע

זה בקש הרב הירש לתת משמעות חינוכית לנוכחות היהודים בגולה שעתה מאירה את פניה אליהם. כאילו הגיע הזמן לעם ישראל להיות בגלות מתוך עמדת השפעה קוסמופוליטית.

10. זה יותר מזה. זו הסיבה לדעתו שצריך להיות אורתודוכס קפדן כי הגיע הזמן להשפיע על הגויים. ומה עם ארץ ישראל? על כך הוא אוצר האגרות צפון שהיא קניין חיצוני לא מהותי לאומה. כמו ספר תורה בהיכל שהוא אינו מגדיר את הקהילה. הם ימשיכו להיות קהילה גם אם אין ספר תורה בהיכל.

11. ומה עם הציונות? הרב הירש מסתמך על הסוגיא בכתובות (לא לעלות בחומה, השבעתי אתכם בנות ירושלים). הוא אמר לרב קלישר ולרב גוטמכר שמה שהסאומרים שזו מצווה הוא אומר שזה חטא ולא מן הקטנים. תקע בשופר גדול לחרותנו, אתה הקב"ה צריך לתקוע ולא אנחנו. כל סטייה ויזמה אנושית היא סטייה הרת אסון לדבריו.

12. ארץ ישראל אינה מגש שעליו אנו מונחים והיא גם אינה קיימת כדי לתת לנו מענה לחיי רוח תרבות וכלכלה. מהיא כן? ארץ ישראל ועם ישראל הם ישות אחת לא ניתנים להפרדה.

13. קדושת הארץ אינה נובעת ממצוותיה אלא ההיפך. מצוות התלויות בארץ. גם אם תפקיע את מצוות השמיטה (הויכוח עם רידב"ז) עדיין קדושת הארץ לא פקעה. לארץ יש קדושה עצמית בלתי תלויה במעשינו. האבות השתוקקו לארץ על אף שלא קיימו בה מצוות עדיין.

14. אם אדם מאיים על אחר. תן לי חלק מן הבית או שאהרוג אותך שייך לתת לו. אבל אם אומר תן לי רק את היד של אשתך או ש... לא שייך לתת. כי האשה היא חלק מעצמותי. כך היא ארץ ישראל.

15. לייבוביץ כתב ואמר כי הקשר שלנו עם ירושלים הוא למעלה מכל תוכן רציונאלי. זאת כמענה לשאלה האם צריך לוותר על ירושלים למען השלום. זה כל כך גבוה לכן אין יכולת לערבו בפוליטיקה. רק אנחנו מבינים טיעון זה. המסקנה לדעתו הינה שניתן אם כן למסור את ירושלים. בדיוק ההיפך מן הרב קוק. זה כל עליון עד שהוא מכתוב את ההתנהלות הרציונלית ולכן זה פוליטי. זה כל כך גבוה ונשגב עד כדי כך שהוא חודר למציאות.

16. איך עושים זאת? מהו הכלי? התשובה- ברוח הקודש הלאומית לא הפרטית יש אנשים עם רוח קודש פרטית אבל לא לאומית. גם לגויים יש רוח הקודש ברמה הפרטית אבל הם אינם ציוניים. יתכן יהודי בעל רוח קודש אבל לא לאומית ולכן אינו מתחבר לרעיון הציונות.

17. הטבעה טבעית רוחנית הם שני מונחים נוגדים ששפינוזה דבר עליהם. טבעי- עולם הטבע, רוחני- חופשי. למה מתכוון הרב? יש הקרנה של הקודש על הטבע. לכן הוא נוהג להשתמש בביטוי טבע הקדושה.

18. היכן מוצאים את הטבעה הטבעית הרוחנית? בכמה מקומות. אצל האורחות של ההרגשה הבריאה או אצל מעמיקי המחשבה ביהדות. הראשון הוא מוכר החמוצים בשוק שיש לו הרגשה לאומית בריאה וטבעית. הוא מתייחס לארץ ישראל כאל חלק מן האומה בדרכים טבעיות ובלי צביעות. על הנסיון לבסס זאת על מקורות או הגיון אוניברסאלי הוא יאמר הכל שטויות זה שלנו נקודה. מעמיקי המחשבה הישראלית מבינים כי הם קשורים

לרוח הקודש. מי לא מבין זאת? האינטלקטואלים. לרוח הקודש לא הגיעו עדיין ומן המחשבה הטבעית יצאו מזמן שהרי הם מודדים הכל בשכלם. יוצא שלפעמים השכל מהווה מכשול להבנה של דברים טבעיים בסיסיים.

19. השכל בהגדרה חייב לעסוק בכל נושא בשני הצדדים של כל בעייה. גם את סוגיית ארץ ישראל יבדוק תלמיד חכם באותם הכלים. ערך השלום לעומת ויתור על חלקי הארץ. גם אם יגיע בסוף למסקנה הנכונה הוא נתן מקום במהלך הברור למחשבות המרפות את ההרגשה הטבעית.

20. הרב הדיה (ישכיל עבדי) נשאל אם מותר להחזיר שטחים כנגד שלום. הוא אפילו לא הבין את השאלה והוא שואל-איך אפשר להעביר מסטרא דקדושה לסטרא אחרא?

21. המחשבה הנאו אורתודוכסית הפרנקפורטית של הרב הירש לא על אף כוונותיה הטובות לא תחזיק מעמד כי חסר לה החלק החי ביותר של היהדות.

22. כאשר הרב הירש ביקר בשוויץ הוא אמר שאם האל ישאלנו על יופיו של העולם הוא יאמר לו שהוא ביקר בשוויץ. כאשר לקחו את הרב קוק לאחר מלחמת העולם הראשונה לשוויץ והראו לו את הריה הוא בכה ואמר ירושלים הרים סביב לה.

23. חיזוק הדת בחו"ל יגיע רק מתוך השתוקקות לארץ ישראל. כל קיום המצוות בחו"ל על פי הספרי הוא רק כדי לא לשכוח אותן. ההשתוקקות של יהודי לארץ נובעת מרצונו לחזור לעצמיות שלו.

פסקה ב

24. התרחקות מתורת הרזים (קבלה) כפי שקרה בגרמניה באותה עת גורמת על פי הרב להכרה מטושטשת של ארץ ישראל.

25. מהו סוד? בתנ"ך זוהי חבורה. בסוד מרעיו, לא ישבתי בסוד משחקים.. בסודם אל תבא נפשי בקהלם אל יחד כבודי. תורת הסוד היא התורה המחברת לעומת הנגלה שהיא המפרידה. מכח הנגלה אתה רואה מה טוב ומה רע, רוח וחומר וכו'.

26. על מצוות קידוש החודש אומר הרמב"ם שהיא מצווה עמוקה מאוד וניתנת לקיום רק בארץ ישראל בניגוד לדעת רב סעדיה גאון. מדוע? כי לו הנחנו דרך משל שיעדרו יהודים מארץ ישראל ואז מוסיף חלילה לאל לעשות זאת, שהבטיח שלא ימחה אותות האומה מכל וכל. מה המשמעות? אותות האומה הם שרידי הלאומיות. החתם סופר מדייק אם לא יהיו יהודים בארץ ישראל לא ניתן יהיה לקיים מצוות קידוש החודש. זה יהיה חלילה כליון האומה ואז גם התורה תתבטל חלילה. למה אם כן יש רק 13 עיקרים? כי עיקר בסיסי זה הוא כל כך עמוק שההמון לא יבין אותו.

27. הרב קוק בענייני ארץ ישראל וגאולה הוא בר סמכא כמו שסומכים על הרשב"א בדיני שבת או על הריטב"א בדיני נידה או על רבי דוד אבודרהאם בענייני קריאת תורה והפטרה. כל אלו העמיקו לאורך ולרוחב בעניינים אלו ולכן הם נחשבים ברי סמכא בתחומם.

28. הרב חיים פרידלנדר משגיח בפוניבז' אמר: כל מה שהרב קוק אומר הוא נכון אבל אין לי את האופטימיות של תלמידי מרכז הרב.

29. הרב שלמה אלישיב גדול המקובלים בתחילת המאה ה-20. (לשם שבו ואחלמה). כותב כי הגאולה אינה תלויה בתשובה ומי שרוצה שיחכה.

30. יסוד ציפיית הישועה אצל הרב הירש הוא ענף צדדי. הכל תלוי באל והוא יקבע אימתי תהיה הגאולה יכיצד. הרב מתנגד למה שחסר בדברי הרב הירש ולא למה שיש. למה הדבר דומה? יש היום יהדות מזן חדש, יהדות אקזיצייליסטית רגשנית. יש בה יסודות טובים של חיפוש האדם את אלוקיו, אבל חסר בה העיקר קיום המצוות.